

смърт“. В Яворовия текст *там* става тъждествено на пространствен образ от особен порядък – започва да сумира то-поси, наситени с кървава динамика, да обема събития, изпълнени от жертвоготовност, величие, както и от ужас и страдание. В ранния текст обаче *там* съвсем не изчерпва смисловия си обем само с положителни, градивни значения (което, впрочем, може да се открие и у Ботев – „В механата“). *Там*-пространството е населено не само от герои, но и от жертви-роби („Там братска помощ се ище...“). Тази съвсем немаловажна амбивалентност на Яворовото *там* се задълбочава в следващите му творби, посветени на национално-освободителното движение в Македония („На родоските заточеници“, 1896 и „В тъмницата“, 1898). Разположеното отгатък *границата* пространство, идентифицирано в христоматийните текстове на поета („Арменци“, „Нощ“, „Заточеници“) с образа на *там*, е обитавано и от герои, и от жертви. *Там* в еднакво силна степен принадлежи на честта и на позора, т.е. еднакво силно се отнася и към *високите*, и към *ниските* смисли – контаминира образите на *ада* и на *рая*: „ридание дето чуй се само, – /с тъма покрит е земен рай“ („На родоските заточеници“). (Вероятно съхранилата се етимология на *там*-пространството в ранните текстове на поета би осветлила семантиката на *плача* и на *дивите подземни писъци* в „Нощ“. Още повече, че след изредените атрибути на адовохтоничната сфера, поемата продължава с обособената *висока* част – патетичния обет пред *Родина*та. По такъв начин темата *мъка*, *ужас*, *страдание* идеологически е трансформирана в темата *избор на героичния дълг*.)

Ако спираме продължително пред стихотворението „Напред!“, то е защото ни интересува вторият, имплицитно съдържащ се, но не и липсващ член на деиктичната опозиция – презряното поради своята безсъбитийност, надмогваемо *тук*. Макар и включени в плана на едно по-конвенционално изразяване, значенията на деиктизма *тук* в „Напред!“ всъщ-